

Utbildningsinspektion i Katrinedals rektorsområde förskoleklass och grundskola 1–6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Katrinedals rektorsområde

Skolverket sände den 22 december 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Katrinedals rektorsområde (Rävåsskolan och Katrinedalsskolan) har bestått av experten Eva Håkansson och undervisningsrådet Ewa Hallberg. Besök i Rävåsskolan genomfördes torsdagen den 17 mars och i Katrinedalsskolan den 18 mars 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Katrinedals rektorsområde, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Katrinedals rektorsområde genomfördes formella intervjuer med elever ur årskurs 2 och 6, undervisande personal i årskurs 2 och 6, elevvårdspersonal, föräldrar och rektorn. Lektioner besöktes i årskurs 2, 5 och 6.

Samtal fördes även med representanter för rektorsområdets föräldraförening.

Inspektionen inleddes med samtal om kvalitetsarbete samt skolornas starka och svaga sidor med samtliga rektorer inom västra skolområdet.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Katrinedals rektorsområde	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	134
Förskoleklass	49
Grundskola	299

Utbildningen i rektorsområdet omfattar Rävåsskolans förskoleklass och årskurs 1-3 samt Katrinedalsskolans årskurs 4-6. Skolorna ser sig som en gemensam enhet och arbetar tillsammans i olika konstellationer.

Skolornas pedagogiska personal arbetar i arbetslag. Skolorna är belägna i Karlskoga centrum. Rävåsskolan är byggd 1914 och Katrinedalsskolan är något yngre. Rävåsskolans elever har tillgång till fina utemiljöer vid den närbelägna Rävåsen med möjlighet till skogspromenader, pulkaåkning och andra uteaktiviteter. Katrinedalsskolans placering mellan två trafikerade gator i centrum erbjuder inte den möjligheten. Vid båda skolorna upplevs dock närliggande trafikmiljön som ett riskområde. Vid inspektörernas besök den 18 mars hade elever vid Ka-

trinedalsskolans årskurs 5 gått vidare till riksfinalen i "Vi i femman" och skolan präglades av feststämning.

Upptagningsområde för skolorna är till stor del den närliggande villabebyggelsen i centrum. Skolorna har enligt personal ett gott rykte och elever utanför upptagningsområdet söker sig aktivt till skolorna.

Rektorsområdena i Karlskoga hålls samman i tre skolområden. Varje skolområde består av ett antal F-6 skolor och en 7-9 skola. Katrinedals rektorsområde bildar tillsammans med rektorsområdena Karlberg F-6 och Karlberg 7-9 västra skolområdet.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

De intervjuade eleverna visade intresse och vetgirighet under intervjuerna och lyssnade på varandra. De var mycket nöjda med sin skola där de lärde sig mycket och personalen berömde dem när de gjorde bra saker. Eleverna följer sin egen kunskapsutveckling genom att markera på olika sätt i uppföljnings- och utvärderingsblanketter som de har i sin portfoliopärm. Detta är en pärm där varje elev förvarar arbeten de är extra nöjda med och som skall spegla den egna kunskapsutvecklingen.

Intervjuad personal angav att de ser resultatet av skolans arbete med normer och värden i det dagliga bemötandet mellan elever. Arbetet ses som framgångsrikt av intervjuad personal vid rektorsområdets skolor. Vid intervjun med elever i årskurs 2 uttryckte de att "fröknarna är snälla om man inte gjort något dumt" vilket kan ses som en indikator på att de kan se sin egen roll/handling i samspelet med andra människor. De äldre eleverna gav vid intervjun uttryck för att de inte skulle skvallra om det förekom mobbning. Detta visar att värdegrundsarbetet behöver fortsätta och att personalen måste vara observant på vad som händer och inte förlita sig på vad eleverna säger.

I dokumentet "Handlingsplan för språkutveckling" har Katrinedals rektorsområde bestämt kontrollstationer under årskurserna F-6 för att säkerställa att eleverna når målen i årskurs 5 i ämnet svenska. En av Katrinedalsskolans lärare har på eget initiativ gjort besök på den 7-9 skola som Katrinedalsskolans elever går vidare till för att intervjua eleverna om trivsel och om skolan gett dem tillräckliga kunskaper. Elevernas synpunkter togs med tillbaka till skolan för åtgärder, bl.a. att eleverna upplevde brister i sina kunskaper i engelska. Inspektörerna kunde vid klassrumsbesök konstatera att engelska integrerats i skoldagen från de lägre årskurserna. I årskurs 1 arbetades det med ramsor på engelska och i årskurs 2 fanns engelska ord för t.ex. färger uppsatta på väggarna.

Resultaten av de nationella ämnesproven i årskurs 5 för 2004 är sammanställda så att resultat för varje delmoment redovisas för varje ämne. Resultaten i svenska varierade mellan 34 – 78 procent. I matematik varierade resultatet mellan 61 – 79 procent samt i engelska mellan 74 – 87 procent.

Analysen av resultaten för 2004 gjorde bland annat att läromedlet i matematik byttes ut. Resultaten av ämnesproven för 2005 var vid inspektionen inte sam-

manställda Resultatet för 2004 och 2005 kommer att analyseras ur ett skolperspektiv vid en för skolan gemensam dag under våren 2005.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet inom området kunskaper, utveckling och lärande i Katrinedals rektorsområde är av godtagbar kvalitet. Arbetet behöver förbättras så att fler elever når målen, särskilt bör de låga resultaten i svenska uppmärksammas. Rektorsområdet bör även utveckla former för att följa upp elevernas resultat i samtliga ämnen.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Katrinedals rektorsområdes arbete med att skapa en god arbetsmiljö utan mobbning och kränkande behandling beskrivs i det för västra skolområdets gemensamma "Handlingsplan mot mobbning". I planen är begreppet mobbning definierat som ett beteende som har till syfte att tillfoga en person skada eller obehag. Mobbningssituationer identifieras både som fysisk och psykisk handling och handlingsplanen beskriver fyra nivåer: elev/elev, elev/personal, personal/elev och personal/personal mellan vilka mobbning kan förekomma.

Intervjuade elever berättar att det inte finns någon mobbning i deras skolor men de äldre eleverna uttrycker att de inte skulle skvallra om det skulle förekomma. Personalen anser sig dock ha god kontroll över läget och sin förmåga att upptäcka eventuella kränkningar genom att närvara vid olika aktiviteter, ha kontakt med föräldrar och genom en god elevkontakt. Exempelvis kan en elev skriva om olika händelser i sin loggbok och på så sätt informera vuxna om det som förekommer i skolan. Vid föräldraintervjun framkommer ingen oro för att det skulle förekomma mobbning och kränkande behandling inom rektorsområdet. Ett tecken på att skolorna har en god arbetsmiljö menar de är att barnen gärna vill gå till skolan.

Graden av delaktighet i sitt eget lärande varierar utifrån elevgruppen angav intervjuad personal. Pedagogernas förhållningssätt är att elever behöver öva ansvar utifrån ålder och mognad. Dokumentation i portfolio och med olika utvärderingsinstrument i samband med att olika avsnitt och teman avslutas är metoder som hjälper eleven att nå insikt och att planera och nå mål. Eleverna får ge förslag på hur man skall redovisa sina kunskaper. Lektioner och teman läggs ibland upp utifrån en gemensam kartläggning av "vad vi vet nu och vad vill vi veta".

Elever i årskurs 2 berättar om delaktighet och påverkan i skolans olika ämnen. De får i hög grad bestämma när de skall genomföra olika moment men har även vid olika tillfällen givits möjlighet att planera arbetssätt och arbetsformer.

Intervjuade elever i årskurs 6 tar i första hand upp att de har fått måla om i några av skolans utrymmen och att de fått ändra i skolrestaurangen. I samband med att eleverna fick möjlighet att restaurera gavs de också möjlighet att genom studiebesök ta del av hur andra skolor hade ordnat det med elevutrymmen. Inom ramen för veckans beting kan de i stor utsträckning påverka när de skall utföra olika arbetsuppgifter.

Formella påverkansmöjligheter finns för eleverna i olika råd som elevråd, uteråd, inneråd och matråd. Råden har i formaliserad form kontakt med varandra vilket ger de båda skolorna möjlighet att samarbeta. Protokoll från de olika rå-

den finns anslagna centralt i skolorna så att alla elever och personal kan ta del av dem. Då skolornas arbete med de olika råden har utvärderats framkom behov av att ge de elever som är ordförande i råden någon form av utbildning samt att klasserna behöver dela med sig av goda erfarenheter av arbetet med klassråd.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolornas arbete med arbetsmiljö och delaktighet är av mycket god kvalitet.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Under inspektionen besökte inspektörerna ett antal klasser och grupper från årskurs F-6. Lektionerna varierade i undervisningsform och grupperingar och inspektörerna upplevde dem både strukturerade och välplanerade. Eleverna var i hög grad medvetna om målet med momentet alternativt ämnet. En lärare beskrev en idrottslektions dubbla mål, eleverna skulle lära sig samarbeta samtidigt som de tränade på rörelseövningar. Ett exempel på att innehållet i ämnet idrott och hälsa används för att nå såväl ämnesmål som övergripande läroplansmål. Inspektörerna tog också del av elev och lärares gemensamma förberedelser inför utvecklingssamtalet, diskussioner om aktuella dagshändelser samt elevers utvärdering av veckans arbete. Rävåsskolan planerade vid besöket ett läsprojekt för att göra läsningen synlig och med målet att skolans elever tillsammans skulle läsa 1000 böcker under veckorna 14 och 15.

Föräldrarna var överens om att deras barn lärde sig tillräckligt i skolan men de angav också att de upplever lektionerna som högljudda och att mycket tid går åt att få eleverna att komma igång med lektionsarbetet. De ställde sig också tveksamma till att eleverna använde hörselkåpor för att utestänga ljud och öka koncentrationen. Ingen elev eller personal tog upp ljudnivån som ett problem. Inte heller inspektörerna upplevde ljudnivån som störande men uppmärksammade att elever använde sina hörselkåpor när de ville arbeta enskilt och vara koncentrerade till sitt arbete.

Handlingsplanen för arbetet med elevvård/elevhälsa är under revidering och ett material som ännu inte är beslutat finns. I arbetet med att fånga upp elever som befars inte nå målen använder skolan en modell i form av en pyramid. I basen placeras de barn som man vet når målen, i mitten de barn som är i farozonen och som man får förstärka och ha uppsikt över. I toppen placeras de elever som man upprättat åtgärdsprogram för och för både topp- och mittgrupp sätts åtgärder in för att få ner barnen till basnivå. Arbetet med att positionera eleverna i pyramiden har gjort att alla elever blir synliga och man har ökat sin kompetens i att bedöma elevers behov av stöd. Eleverna medverkar i arbetet med att ta fram ett åtgärdsprogram utifrån pedagogernas bedömning av vad som är lämpligt när det gäller elevens mognad och problemens art. Det framgår dock vid intervjuerna med elevvårdsteamet att åtgärdsprogram inte alltid utarbetas för elever i behov av särskilt stöd.

Sammanfattningsvis Bedömer inspektörerna att skolornas arbete med pedagogisk verksamhet och undervisning är av god kvalitet. Skolorna bör utveckla arbetet så att åtgärdsprogram alltid upprättas då en elev är i behov av särskilt stöd.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Rektorn beskrivs av personalen som en tydlig ledare, som ställer frågor och tänker nytt. Han utmanar personalen så att de skall tänka framåtsyftande och på helheten. Trots att rektorn inte arbetar heltid i området upplevs han alltid som närvarande enligt personalen. Den rektor som arbetar med arbetsmiljöfrågor inom västra skolområdet arbetar inom rektorsområdet vid ordinarie rektors frånvaro.

Rektorsområdets personal arbetar i årskursvisa arbetslag. Arbetslagen träffas kontinuerligt för det egna arbetet. All personal träffas vid personalkonferenser och det finns möten och arbetsuppgifter där personalen vid de två skolorna träffas. Personalen är anställd i rektorsområdet och utifrån elevers behov flyttar personalen mellan de båda skolorna.

Vid personalförändringar, t.ex. om en lärare slutar sin anställning genomför skolan ett s.k. trepartssamtal där den nya läraren, eleven och avlämnande lärare samtalat om elevens resultat och det som eleven upplever är viktigt att den nya läraren vet om hans eller hennes skolsituation. Trepartssamtalet upplevs som positivt av alla inblandade och ökar elevens trygghet i skolan och den nya läraren får en relation till eleven redan från början enligt involverad personal.

Västra skolområdets rektorer samarbetar och ger varandra stöd i det dagliga arbetet. På förvaltningsnivå får rektorn hjälp med personalärenden och rektorerna träffar förvaltningsledningen kontinuerligt. Rektorerna för rektorsområdet F-6 i kommunen träffas regelbundet och det gör även lärare som undervisar i matematik och specialpedagogerna inom området. Ett arbete pågår inom västra skolområdet med kursplaner och kursmål för ett gemensamt arbetssätt och för att skapa en röd tråd genom elevernas skolgång. Arbetet ses som en pågående process och fortskrider ämnesvis.

Arbetet med elevvårdskonferenser beskrivs som otydligt av intervjuad personal. Vid inspektionen fanns inte några protokoll från elevvårdskonferenser tillgängliga. Enligt rektorn genomförs det elevvårdskonferens vid behov och protokoll finns i rektors egen dator. Beslut om anpassad studiegång sker i enlighet med bestämmelserna.

Skolornas arbetsplan är till stor del av informationskaraktär och bör, enligt inspektörerna kompletteras så att nationella mål konkretiseras genom att skolan beskriver hur man skall arbeta för att eleverna skall nå målen. En sådan arbetsplan underlättar uppföljning och utvärdering. Utvärdering av 2004 års arbete har samlats i skriften "Lärdomar 2004" och är skolans samlade reflexion, inom olika områden, uppställda i enstaka ord och kortfattade meningar.

Kvalitetsredovisning för 2003 är uppbyggd så att rektorn har gjort jämförelser mellan den egna skolans resultat och de som presenteras i Skolverkets nationella granskning inom områden som "tid för samtal", "fokusering på kursplanernas mål", "stress och elevers delaktighet". Katrinedals rektorsområde redogör för att pedagoger haft kontinuerlig handledning och att elevers delaktighet och inflytande är påbörjat inom områdena rådsarbete och portfolio.

Kvalitetsarbete i skolan utgörs av de samlade aktiviteter skolan genomför för att se den egna verksamheten och dess resultat. Rektorsområdets kvalitetsarbete

kan förbättras genom att resultat sammanställs för en längre tid. Möjligheten till analys och reflektion av skolans inre arbete ökar när utvärdering kan göras över tid. Ytterligare möjligheter att öka skolans lärande kan finnas genom att jämföra erfarenheter med andra skolor och kommuner.

Sammanfattningsvis bedömer inspektorerna att rektorns arbete med styrning och ledning är av mycket god kvalitet. Skolornas kvalitetsarbete behöver utvecklas så att de mål som skall utvärderas blir tydliggjorda och att skolans resultat kan bedömas över tid. Protokoll från elevvårdskonferens bör finnas tillgängliga även på annat sätt än i rektorns dator.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Inom språkvalet anordnas tyska, franska och engelska/svenska. Språkvalen i årskurs 6 läser eleverna vid Karlbergsskolan 7-9, vilket är den skola där eleverna skall fortsätta i årskurs 7.

Eleverna har elevens val i samtliga årskurser och ämnet är uppdelat på tre perioder över läsåret. Eleverna har möjlighet att välja olika ämnen som bild, skivarstuga, skoltidning, skridskor o.s.v. Eleverna har också getts möjlighet att parvis och tillsammans med läraren planera och genomföra en lektion i den egna klassen.

Vid inspektionstillfället var det 21 elever som studerade svenska som andra språk. Det är dock tveksamt om utbildningen i sin helhet utgår från kursplanen för svenska som andraspråk. Modersmålsundervisning erbjuds ett flertal elever vid rektorsområdet och undervisningen är till stor del lagd utanför skoltid. Rävåsskolans personal berättar att om det fanns tillgång till studiehandledning på elevernas modersmål så skulle de utnyttja det men det gör det inte.

Föräldrar framhåller under intervjun att skolorna ger ”jättebra med stöd” och framhåller också tillgången på talpedagog inom västra skolområdet som något mycket bra.

Utbildningen vid Katrinedals rektorsområde är i dag avgiftsfri. Det har tidigare förekommit att elever betalat för aktiviteter och skolornas föräldraförening har tillsammans med skolan samlat in medel för olika aktiviteter. Problematiken omkring skolans avgiftsfrihet har diskuterats livligt i föräldraföreningen vid Katrinedals rektorsområde som vill fortsätta sin verksamhet enligt tidigare förutsättningar. Rektorn har utifrån den information som Karlskoga kommun tagit fram hösten 2003 haft samtal med representanter för föreningen. Då föräldraföreningen inte var överens med skolan om tolkningen av informationen ville de träffa Skolverket vid inspektionen för att samtala om vad som gällde. Under samtalet behandlades skolans intention med en avgiftsfri skola och föräldrars önskemål om att få ge eleverna ”lite extra, en guldkant”. Inspektörerna förutsätter att kommunen ger rektorerna ett aktivt stöd i arbetet med att upprätthålla en avgiftsfri skola.

Föräldrar får information från skolan genom rektors informationsbrev några gånger per termin. I årskurserna 1-5 får eleverna veckobrev att ta med sig hem och i årskurs 6 minskar breven av strategiska skäl då eleverna förväntas att klara av att informera hemmen själva. I samarbetet med skolbarnomsorgen ges också föräldrar information om vad som hänt under hela den samlade skoldagen.

Elever med funktionshinder är inskrivna i skolorna och den pedagogiska miljön har anpassats efter elevernas behov. Då skolbyggnader är äldre synes det för inspektörerna i vissa fall vara svåra att ta sig fram i med rullstol om det skulle behövas.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgången till utbildning och omsorg vid skolorna är av god kvalitet. Det är dock inte godtagbart att elever som behöver studiehundledning på sitt modersmål inte erbjuds det. Skolan måste också vara uppmärksam på att rätt kursplan används för elever som studerar svenska som andraspråk.

6. Resurser

I Katrinedals rektorsområde har huvuddelen personalen utbildning för den undervisning de bedriver. I skolorna finns några lärare som studerar till lärare på distans eller vidareutbildar sig till grundskollärare genom den särskilda lärarutbildningen (SÄL). Rektorsområdet har lätt att rekrytera personal och vid nyrekrytering prioriteras personal som har kunskaper i läs- och skrivinlärning.

Under föregående år fördelades inga medel i Karlskoga kommun för personalens kompetensutveckling. Personalen såg dock möjligheten att använda tiden för ett internt kompetensutvecklingsprogram i rektorsområdet. Personalen har utbildat varandra inom sitt eget kompetensområde och de har även "praktiserat" hos varandra. Under våren deltar all personal i den kommunövergripande utbildningen om barn i behov av särskilt stöd. Behovet av individuell kompetensutveckling diskuteras i medarbetarsamtalet och det finns medel utlagda i arbetslagen för gruppens gemensamma önskemål om kompetensutveckling.

De båda skolorna har god tillgång till lokaler. Båda skolorna har avskärmade skolgårdar för eleverna vilket behövs med anledning av den närliggande trafikmiljön. I skolorna finns god tillgång till utbildningsmateriel som böcker och datorer. Förutom skolans egna bibliotek finns kommunens bibliotek på gångavstånd.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans resurser är av god kvalitet. Arbetet med att utveckla personalens kompetens bedömer inspektörerna som mycket gott.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten övergripande är av bra kvalitet och vill särskilt framhålla rektors pedagogiska ledarskap och det sätt rektorsområdet nyttjade tiden för kompetensutveckling då de ekonomiska resurserna var knappa. Skolornas arbete med arbetsmiljö och delaktighet är av mycket god kvalitet.

Skolorna behöver utveckla sin verksamhet så att fler elever når målen i ämnena. Skolan skall även utarbeta åtgärdsprogram för samtliga elever som är i behov av särskilt stöd. Kvalitetsarbetet och skolans kvalitetsredovisning behöver utvecklas så att skolans resultat analyseras och åtgärder för högre måluppfyllelse framgår. De administrativa rutinerna behöver förbättras så att fler än rektorn kan ta del av protokoll från elevvårdskonferens.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Elever i behov av studiehandledning på modersmålet ges ej sådan (5 kap. 2 § grundskoleförordningen).

Datum

Ort

2005-10-21

Linköping

Eva Håkansson

Ewa Hallberg